

Nr 247.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor; given Stockholms slott den 21 april 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

C. E. Svensson.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 21 april 1922.

Närvarande:

Statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, SCHLYTER, ÖRNE.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Svensson, följande:

»Under en följd av år har riksdagen, i regel för ett år i sänder, medgivit, att Kungl. Maj:t skulle äga åt svenska medborgare, i den ordning Kungl. Maj:t bestämde, under en tid för varje gång av högst tjugu år mot

årlig avgift och under villkor i övrigt, som det skulle tillkomma Kungl. Maj:t att fastställa, upplåta begagnandet av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor, med rätt därjämte för den, som erhållit upplåtelse, att vid upplåtelsetidens utgång äga företräde till förnyad upplåtelse, därest sådan ifrågakomme. Dyligt medgivande har av 1921 års riksdag enligt skrivelse nr 109 lämnats för tiden intill den 1 juli 1922.

Min avsikt hade varit att på ett långt tidigare stadium än vad nu är fallet hos Kungl. Maj:t göra framställning om äskande hos riksdagen av ett medgivande, motsvarande det av föregående årens riksdagar lämnade. Att jag emellertid först nu anmäler detta ärende beror på vissa mellankommande omständigheter, för vilka jag här skall i korthet redogöra.

*Kungl. Maj:ts
beslut den 23
januari 1922
och närmaste
anledningen
till detsamma.*

Med avseende å förfarandet vid och villkoren för utarrendering av kronans jordägarandel i gruva gäller för närvarande kungörelsen den 20 oktober 1899 om begagnande av kronans jordägarandel i gruva. Denna kungörelse avser emellertid endast den *första* utarrenderingen eller med andra ord endast jordägarandelar i nyinmutade fyndigheter. Däremot saknas föreskrifter, huru det skall förfaras i de fall, då arrendetiden utgår för jordägarandel, som varit utarrenderad jämlikt bestämmelserna i nämnda kungörelse.

Sistnämnda spörsmål har nu blivit aktuellt, i det nämligen arrendetiden med 1921 års slut utgått beträffande kronans jordägarandelar i fem olika, inom Norrbottens län belägna gruvfält. Då det kunde förväntas, att i samband med slutförandet av det pågående arbetet med revision av gällande gruvlagstiftning mera definitiva anordningar komme att träffas i avseende å dispositionen av kronan tillhöriga jordägarandelar, har jag för egen del ansett lämpligast, att sådana anstalter träffades, att förfoganderätten över jordägarandelarna icke för alltför lång tid framåt bundes. I enlighet med denna av mig hysta uppfattning har också Kungl. Maj:t den 31 december 1921 på min föredragning befullmäktigat länsstyrelsen i Norrbottens län att beträffande jordägarandelarna i tre av ovan omnämnda fem gruvfält söka med de förutvarande arrendatorerna träffa avtal om förnyad utarrendering på en tid av allenast fem år. Sedan länsstyrelsen emellertid anmält, att arrendatorerna icke vore villiga att på de erbjudna villkoren förnya arrendena, har tillsvidare någon ytterligare åtgärd beträffande dessa jordägarandelar icke vidtagits. I avseende å jordägarandelarna i övriga två av omnämnda fem gruvfält, nämligen Koskullskulle och Tuolluvaara, hava genom handelsdepar-

tementets försorg förhandlingar förts med de förutvarande arrendatorerna om förlängning av arrendena. Förhandlingarna beträffande jordägarandelarna i Koskullskulle gruvfält hava lett till avtal om förlängning av arrendet på fem år. Däremot pågå alltjämt förhandlingarna om förlängning av arrendet av jordägarandelarna i Tuolluvaara gruvfält.

Spörsmålet huru det skall förfaras i sådana fall, då arrendetiden utgår för redan utarrenderad jordägarandel, har givetvis icke vunnit någon generell lösning genom ovannämnda åtgärder i fråga om jordägarandelarna i omnämnda fem gruvfält. Förutom att hittills avtal om förlängning av arrendet endast träffats i ett av ifrågavarande fall, skulle, i den mån arrendetiden för andra kronan tillhöriga jordägarandelar utginge, för varje gång fråga på nytt uppstå, huru man borde förfara i de särskilda fallen.

Nu nämnda omständighet har varit den närmaste anledningen till att frågan om sättet för begagnande av kronans jordägarandel upptagits inför Kungl. Maj:t den 23 januari 1922 av då tjänstgörande chefen för handelsdepartementet, vilken därvid, efter att hava erinrat om ovanberörda förhållanden, vidare i huvudsak anförde: Innan framställning till riksdagen avlättes om förnyande av förutnämnda bemyndigande för Kungl. Maj:t att utarrendera kronans jordägarandelar i gruva, borde det tagas i övervägande, huru ett sådant bemyndigande, därest det av riksdagen lämnades, lämpligen borde av Kungl. Maj:t utnyttjas. Av här förut antydda skäl kunde det ifrågasättas, huruvida det icke vore lämpligt att även i avseende å jordägarandelar i nyinmutade fyndigheter förkorta den i kungörelsen angivna maximitiden för utarrenderingen. Härjämte ville det synas, som om vissa bestämmelser i 1899 års kungörelse borde kunna givas en tydligare och för kronan mera betryggande avfattning. Det borde vidare tagas i övervägande, huruvida generella bestämmelser kunde och borde utfärdas för de fall, då arrendetiden för redan utarrenderade jordägarandelar utginge, och i så fall vilket innehåll och vilken avfattning, som borde givas åt dem.

Då tjänstgörande departementschefen med hänsyn till de viktiga och svårlösta problem, varom här vore fråga, ansåg angeläget, att de sakkunniga för utarbetande av förslag till ny gruvlagstiftning bereddes tillfälle att i desamma uttala sin mening, beslöt Kungl. Maj:t samma den 23 januari 1922, på departementschefens hemställan, att uppdraga åt nämnda sakkunniga att skyndsamt till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande och förslag, huru, i avbidan på slutförandet av det pågående arbetet med revision av gällande gruvlagstiftning

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 214 häft. (Nr 246—247.) 3

och de förändrade bestämmelser rörande dispositionen av kronans jordägarandelar i gruvor, som därav kunde komma att föränledas, utnyttjandet av dylika jordägarandelar lämpligast borde interimistiskt ordnas.

Med hänsyn till detta beslut har jag ansett mig, innan framställning avlättes till riksdagen om förnyande av det utav föregående års riksdagar Kungl. Maj:t lämnade bemyndigandet, böra avvakta det från gruvlagstiftningssakkunniga infordrade utlåtandet.

Gruvlagstiftningssakkunnigas betänkanden i mars 1922 och de däröver avgivna yttrandena.

Det har emellertid visat sig, att utarbetandet av utlåtandet på grund av ämnets invecklade beskaffenhet krävt mera tid än från början beräknats, i det att gruvlagstiftningssakkunniga först den 31 mars 1922 kunnat till Kungl. Maj:t ingiva betänkande i ämnet. Detta betänkande utmynnar i ett förslag till förordning om förvaltning av kronans jordägarandelar i gruva, vilken förordning är avsedd att utfärdas i administrativ ordning och som förutsätter, att merberörda till den 1 juli 1922 lämnade bemyndigande förnyas av riksdagen.

Såsom av chefen för justitiedepartementet redan denna dag anmälts, hava de sakkunniga före avlämnande av nyssnämnda betänkande till honom ingivit ett den 13 mars 1922 dagtecknat betänkande, däri de sakkunniga anfört, att de vid behandling av förevarande spörsmål kommit till det resultat, att lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län borde ersättas av en ny lag, gällande för fyndigheter å odisponerad kronojord inom hela landet och innehållande ändrade bestämmelser även i flera andra avseenden; och hava de sakkunniga vid sistnämnda betänkande fogat förslag till de nya lagbestämmelser på ifrågavarande område, som enligt de sakkunnigas mening borde genomföras.

Över de sålunda ingivna betänkandena jämte författningsförslag hava yttranden avgivits av kommerskollegium, chefen för Sveriges geologiska undersökning, bergmästarna, bruks societetens fullmäktige i järnkontoret med flera.

Jag skall icke nu närmare ingå på vare sig de sakkunnigas förslag eller de däröver avgivna yttrandena, i vilka vitt skilda meningar i ämnet gjort sig gällande, utan vill nu endast något beröra ett av de avhandlade spörsmålen.

De sakkunniga hava föreslagit, att förvaltningen av kronans jordägarandelar tillsvidare skulle uppdragas åt den under år 1917 tillsatta kommissionen för undersökning och tillgodogörande av vissa mineralfyndigheter å kronojord, varjämte enligt de sakkunnigas förslag vissa

uppgifter med avseende å förvaltningen skulle tillkomma vederbörande länsstyrelser och kommerskollegium.

Kommerskollegium, som i övrigt i huvudsak anslutit sig till de sakkunnigas mening, har emellertid föreslagit, att förvaltningen av kronans jordägarandelar i fyndigheter, som av enskilda inmutats å kronojord, uppdroges åt kommerskollegium, varigenom förenkling i arbetet och besparing i kostnaderna skulle vinnas.

Då jag finner nyssnämnda, av kommerskollegium framförda tankevärd synnerligt beaktande, anser jag densamma böra närmare undersökas, innan jag tager slutlig ställning till det av de sakkunniga framlagda förslaget till förordning om förvaltning av kronans jordägarandel i gruva. Det torde därför till en början vara lämpligast, att kommerskollegium erhåller i uppdrag att utarbeta förslag till de förändringar i det av de sakkunniga framlagda förslaget, som föranledas av den ifrågasatta ändringen beträffande förvaltningsorganet eller som eljest enligt kollegii mening böra genomföras. Vid fullgörande av detta uppdrag torde, för vinnande av enhetlighet i förvaltningen av kronans gruvegendom, jämväl böra tagas under övervägande, huruvida icke dels den verksamhet, som nu utövas av 1917 års mineralfyndighetskommission, må kunna övertagas av kommerskollegium, dels ock de förvaltningsuppgifter, som angå annan kronans gruvegendom än jordägarandelarna, närmast då de för kronans räkning å såväl krono- som enskild jord verkställda inmutningarna, må kunna sammanföras hos kollegium.

*Departements-
chefen.*

Enär förslag från kommerskollegium i nyssberörda avseenden givetvis icke kunna föreligga å sådan tid, att desamma kunna upptagas till prövning i samband med framläggande av proposition i nu föreliggande fråga för innevarande års riksdag, torde genomförandet av de ifrågasatta förändringarna i gällande författningar på förevarande område böra få anstå till ett följande år.

Jag torde vid ett senare tillfälle få upptaga spørsmålet, huru, i avvaktan på genomförandet av nyssberörda förändringar i lagstiftningen, bör förfaras i fråga om sådana kronan tillhöriga jordägarandelar, för vilka arrendetiden redan utlöpt eller med 1922 års slut utgår.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att för tiden intill den 1 juli 1923 medgiva,

att Kungl. Maj:t må äga åt svenska medborgare, i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer, mot årlig avgift och under de villkor i övrigt,

Kungl. Maj:t fastställer, under en tid för varje gång av högst tjugu år upplåta begagnandet av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor, med rätt därjämte för den, som erhållit upplåtelse, att vid upplåtelse-tidens utgång äga företräde till förnyad upplåtelse, därest sådan ifrågakommer.»

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall och förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:

Elin Rydeberg.